

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-39-32>

УДК 332.02

ТРИАДА СИСТЕМИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНОЮ ЕКОНОМІКОЮ

TRIAD OF THE STRATEGIC MANAGEMENT SYSTEM OF THE REGIONAL ECONOMY

Гоблик Володимир Васильович

доктор економічних наук, професор, перший проректор,
Мукачівський державний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1830-3491>

Гудзовата Людмила

аспірантка,
Ужгородський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2872-5885>

Мигович Владислав

аспірант,
Ужгородський національний університет
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5297-1990>

Hoblyk Volodymyr

Mukachevo State University

Hudzovata Liudmyla, Myhovych Vladyslav

Uzhhorod National University

У статті реалізована наукова мета обґрунтування системного підходу до стратегічного управління, що дозволило побудувати триаду як сукупність трьох взаємопов'язаних блоків стратегічного менеджменту. Перший блок містить елементи, що відповідають за філософію розвитку регіону, стратегічну мету та завдання. Другий блок охоплює основні потенціали, що забезпечують управління ресурсами та можливостями: людський потенціал, основною функцією якого є людський розвиток, організаційно-економічний потенціал з функцією надання економічних та організаційних можливостей реалізації стратегічної мети та формування конкурентних переваг та інноваційний потенціал, який забезпечує технологічне та цивілізаційне перетворення регіональної економіки. Третій блок містить елемент прийняття рішення та елемент реалізації управлінського рішення, які несуть відповідальність за реалізацію мети розвитку регіону.

Ключові слова: стратегічне управління, регіональна економіка, інноваційний потенціал, інноваційний розвиток, стратегічний чинник, людський потенціал, організаційний потенціал, управлінське рішення, конкурентоспроможність регіону.

The current stage of economic development of Ukraine and its regions is characterized by increased competition, due to both external challenges and internal realities, which in turn reveals the need and feasibility of strategic management, which aims to build long-term competitive advantage. The article implements the goal of substantiating a systematic approach to strategic management, which allowed to build a triad as a set of three interconnected blocks of strategic management. A systematic approach to the strategic management of the regional economy allows the scientific community to present this phenomenon as an interdependent and interacting set of elements, the action of which is aimed at achieving the goal of socio-economic development of the region. The strategic management system is presented in the form of a triad, which contains the following blocks of elements: a block of goals and strategic objectives, a block of strategic capacity and a block of management decisions. The block of goals and strategic objectives performs the following main functions: 1. Conducting strategic analysis, which serves to identify strategic potential, its explicit and latent components. 2. Description of philosophy, strategic vision of regional economy. 3. Outlining markers of achieving the goal and effectiveness of solving strategic tasks of regional development management. The block of strategic potential includes elements: human potential, the main function of which is the formation of human potential capable of working in an inno-

vative economy, which provides a high degree of variability and constant updating of knowledge; organizational and economic potential (main function: providing economic and organizational opportunities for the realization of strategic goals and the formation of competitive advantages); block of innovation potential with a functional load of providing the region with innovative resources, technologies that change the civilizational basis of human life. The block of managerial decisions performs the functions of management, stimulation and mobilization of the regional economy to the strategic tasks.

Keywords: strategic management, regional economy, innovation potential, human potential, organizational potential, managerial decision.

Постановка проблеми. Сучасний етап економічного розвитку України та її регіонів характеризується посиленням конкурентної боротьби, що обумовлено як зовнішніми викликами, так й внутрішніми реаліями, а це в свою чергу виявляє необхідність та доцільність застосування стратегічного управління, метою якого є побудова довгострокових конкурентних переваг. Стратегічне управління являє собою специфічну форму та особливий контент керування соціально-економічними процесами, його архітектура забезпечує раціональність та ефективність функціонування економічного актора, виявляє особливості його функціонування, що й дозволяє отримати переваги на полі конкуренції. Особливого значення набуває системний підхід до організації стратегічного управління регіональним розвитком внаслідок наступних причин: по-перше, регіон є складним економічним феноменом, якій наділено широким колом повноважень, але разом з тим знаходиться у підпорядкуванні центральній владі, що ускладнює стратегічне управління, вимагаючи узгоджувати стратегічні наміри регіону з загальнодержавними, а це можливо зробити найкращим чином в умовах функціонування регіону як системи. По-друге, регіон являє собою складне явище з великою кількістю різноманітних гравців, кожний з яких має власні інтереси. Завдання стратегічного управління знайти – баланс між інтересами, а врахування інтересів підприємств та організацій мотивує їх на розвиток. Впровадження системного підходу до стратегічного управління дозволяє передбачати тренди, що зменшує невизначеність майбутнього для учасників регіонального бізнесу. Крім цього, зовнішні виклики вимагають регіон функціонувати як збалансовану систему зі стійкими взаємовідносинами між учасниками соціально-економічного життя, що також знижує ризикованість господарської діяльності та висвітлює можливу економічну перспективу розвитку регіонального бізнесу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика стратегічного управління

регіональною економікою активно піднімається в сучасних науково-прикладних дослідженнях, що підтверджує її актуальність. Коло авторів присвячують публікації стратегії як основі стратегічного менеджменту. Так, Чикаренко І., Маматова Т., Чикаренко О. (2020). висвітлюють стратегію регіонального розвитку «на основі Смарт-спеціалізації» [10]. І. Чекан та однодумці (2021) розглядають «сильні сторони регіону» [8] як частину стратегії. Н. Кубіній в історичному розрізі стверджує, що стратегія використовувалася з часів А. Македонського «як інструмент конкурентоспроможності» [6]. Наукові аспекти стратегічного планування розкриває в публікації Т. Далевська (2019), зробив наголос на бюджетному методі [1]. Стратегічний аналіз як «основа планування» [7] розкрито Р. Завдяком та іншими закарпатськими дослідниками. І. Гондраченко та ін. (2021) пропонують стратегічне планування розглядати як процес, що «regulated by laws on strategic planning» [2]. Розглядаючи сутність стратегії як основи стратегічного управління, В. Геєць (2016) доводить, що «стратегія має реалізуватися в межах одного покоління, унаслідуватися, бути неперервною і не залежати від політичних уподобань» [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, питання системного підходу, виділення основних блоків та побудова тріади стратегічного управління регіональною економікою не знайшли широкого висвітлення в сучасній науковій літературі.

Метою даної статті покладено обґрунтування доцільності системного підходу до стратегічного менеджменту, в межах якого побудувати тріаду стратегічного управління регіональною економікою.

Для досягнення мети вирішені завдання:

1. Описати склад та функції блоку філософії розвитку регіону та мети й завдань стратегічного управління.

2. Визначити контент блоку стратегічного потенціалу у складі людського, організаційно-економічного та інноваційного субпотенціалів.

3. Представити характеристику змісту та функцій блоку, що відповідає за прийняття та імплементацію стратегічних рішень.

Методологія. В процесі дослідження були застосовані методи наукової абстракції при окресленні блоків системи стратегічного управління регіональною економікою; метод елімінування, який дозволив усунути незначні елементи стратегічного управління з метою окреслення базових, визначальних складових; метод системного підходу при визначенні стратегічного управління як системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система стратегічного управління являє собою взаємозалежну та взаємодіючу сукупність елементів, дія якої спрямована на досягнення мети соціально-економічного розвитку регіону. Для реалізації мети використовується потенціал регіону, здатний формувати конкурентні переваги, забезпечити створення унікальних можливостей регіональної економіки. Досягнення мети та активізація потенціалу спираються на управлінські рішення, якість та адекватність яких є головною умовою досягнення цілі розвитку регіональної економіки та реалізації філософії управління. Кожне з наведених завдань реалізується в межах певного блоку елементів системи стратегічного управління, що показано на рис. 1.

Блок мети та завдань несе відповідальність за формування шляху розвитку регіональної економіки та вибору організаційно-економічної спрямованості регіону. Основні функції блоку мети та завдань:

1. Проведення стратегічного аналізу, якій слугує виявленню стратегічного потенціалу, його явних та латентних складових.

2. Опис філософії, стратегічного бачення розвитку регіональної економіки.

3. Окреслення маркерів досягнення мети та ефективності вирішення стратегічних завдань управління регіональним розвитком.

Другим в системі стратегічного управління визначено блок стратегічного потенціалу. Людський потенціал відображає рівень розвитку людського фактору як наслідок соціально-економічних перетворень регіональної економіки, «the human factor in modern conditions is decisive in building a system of competitiveness of the national economy» [3].

Людський потенціал містить інтелектуальні, творчі, професійно-кваліфікаційні можливості регіону виконувати роботу певної якості та складності.

Інноваційний потенціал характеризує сили регіону генерувати нові ідеї та перетворювати їх в інноваційну продукцію. Інноваційний потенціал стимулює людський розвиток та вимагає постійного вдосконалення організаційно-економічного потенціалу. Як доводять науковці Вівченки інноваційний потенціал проводить «капіталізацію об'єктів інтелектуальної власності, що передбачає перетворення результатів інтелектуальної діяльності у процесі інноваційної діяльності в інтелектуальний капітал» [4].

При всій важливості кожного елемента, їх взаємозв'язок є умовою результативності всього блоку. Так, людський розвиток, що формує певний рівень людського потенціалу, повинен сприяти інноваційному потенціалу, а організаційно-економічний потенціал виступає фундаментом дуету людського та інноваційного елементів системи стратегічного управління. Кожний елемент блоку відіграє певну роль в процесі стратегічного управління та виконує різноманітні функції. Разом з тим, доцільно виділити три функції, які виконує кожний елемент, а у сукупності вони, функції, визначають діяльність блоку. Блок стратегічного потенціалу включає три базові елементи, що представлені на рис. 2.

За результативність функціонування блоку людського розвитку та блоку, що відповідає за стратегічний потенціал, несе відповідальність блок управлінських рішень.

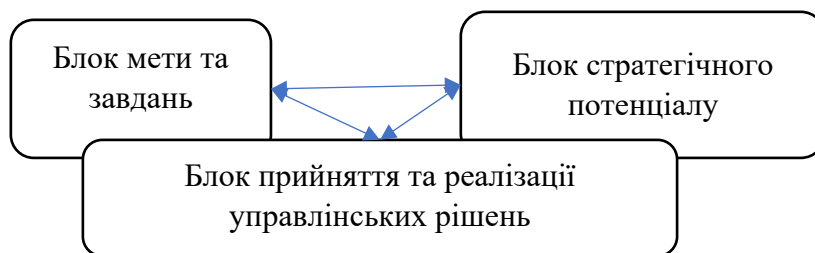

Рис. 1. Тріада системи стратегічного управління регіональною економікою

Джерело: складено авторами

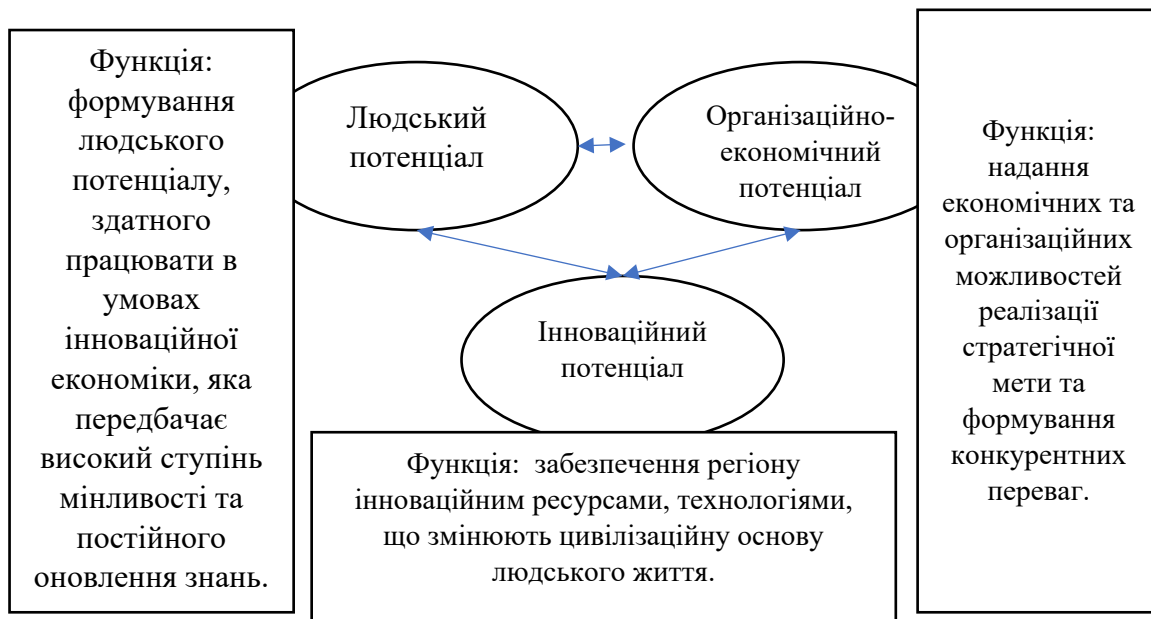

Рис. 2. Елементи блоку стратегічного потенціалу

Джерело: складено авторами

Блок управлінських рішень включає елемент прийняття та елемент реалізації стратегічних рішень, що дозволяє виконувати наступні функції:

– така що керує, «яка проявляється в тому, що будь яке рішення розробляється з орієнтуванням на певну стратегію управління соціально-економічною системою з урахуванням її довгострокової перспективи;

– координуюча, яка визначає місце кожної ланки ... у вирішенні завдань, поставлених управлінським рішенням, погоджує та взаємопов'язує їх дії та наявні ресурси у часі і в просторі;

– мобілізуюча полягає в тому, що управлінське рішення забезпечує заданий рівень активізації... для досягнення результатів, визначених відповідним рішенням» [9].

Висновки. Системний підхід до стратегічного управління регіональною економікою дозволяє представити науковому суспільству дане явище як взаємозалежну та взаємодіючу сукупність елементів, дія якої спрямована на досягнення мети соціально-економічного розвитку регіону.

Система стратегічного управління представлена у формі тріади, яка містить такі блоки елементів: блок мети та стратегічних завдань, блок стратегічного потенціалу та блок управлінських рішень.

Блок мети та стратегічних завдань виконує наступні основні функції:

1. Проведення стратегічного аналізу, якій слугує виявленню стратегічного потенціалу, його явних та латентних складових.

2. Опис філософії, стратегічного бачення розвитку регіональної економіки.

3. Окреслення маркерів досягнення мети та ефективності вирішення стратегічних завдань управління регіональним розвитком.

Блок стратегічного потенціалу включає елементи: людський потенціал, основною функцією якого є формування людського потенціалу, здатного працювати в умовах інноваційної економіки, яка передбачає високий ступінь мінливості та постійного оновлення знань; організаційно-економічний потенціал (основна функція: надання економічних та організаційних можливостей реалізації стратегічної мети та формування конкурентних переваг); блок інноваційного потенціалу з функціональним навантаженням забезпечення регіону інноваційним ресурсами, технологіями, що змінюють цивілізаційну основу людського життя.

Блок управлінських рішень виконує функції керування, стимулювання та мобілізації регіональної економіки на виконання стратегічних завдань.

В подальших дослідженнях заплановано побудувати модель стратегічного управління регіональною економікою на засадах системності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Dalevska T. Financial-budget and strategic planning of regional development on smart-specialization facilities. *Word of Finance*. 2019. № 1(58). URL: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/wof/article/view/1212>
2. Honcharenko I., Dubinina M., Kubiniy, N., Honcharenko O. Evaluation of the regional public authorities' activity. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*. 2021. № 43(1). P. 90–99.
3. Kubiniy, N., Zavadyak, R., & Hudzovata, L. The human factors of the national economic development: a comparative analysis of Poland and Ukraine. *Conference Proceedings Determinants of Regional Development*. 2021. (2). 331–343. DOI: <https://doi.org/10.14595/CP/02/020>
4. Вірченко, В., Вірченко, В. Пріоритети розвитку інноваційної діяльності в контексті деіндустріалізації економіки України. *Економіка та суспільство*. 2022. № 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-10>
5. Гесць В. Економіка України: ключові проблеми і перспективи. *Економіка і прогнозування*. 2016. № 1. С. 7–22.
6. Кубиний Н. Ю., Пулянович О.В., Косовилка Т.И. Институционализация инновационных стратегий: ретроспективный бекграунд. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка*. 2017. Вип. 2. (50). С. 83–86.
7. Кубиний Н.Ю., Завадяк Р.І., Федорович О.А. Стратегічний аналіз та його місце в системі управління. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. Економіка*. 2008. Вип. 26. С. 21–25.
8. Кубиний Н.Ю., Чекан І.В., Тізеш П.П. Сильні сторони регіону як складова стратегії розвитку Закарпатської області. *Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка*. 2021. Вип. 2(58). С. 20–25.
9. Управлінське рішення, його роль, функції, види, типології. Веб-сайт: *STUDIES.IN.UA*. URL: <http://studies.in.ua/ru/politicheskij-menedzhment-shpargalki/1691-36-41-upravlnske-rshennya-yogo-rol-funktsii-vidi-tipologiyi.html>
10. Чикаренко І., Маматова Т., Чикаренко О. Стратегія регіонального розвитку на основі Смарт-спеціалізації: методологічні засади. *Аспекти публічного управління*. 2020. № 8(1). С. 30–42. DOI: <https://doi.org/10.15421/152003>

REFERENCES:

1. Dalevska T. (2019) Financial-budget and strategic planning of regional development on smart-specialization facilities. *Word of Finance*, 1(58). Available at: <http://sf.wunu.edu.ua/index.php/wof/article/view/1212>
2. Honcharenko I., Dubinina M., Kubiniy, N., Honcharenko O. (2021) Evaluation of the regional public authorities' activity. *Management Theory and Studies for Rural Business and Infrastructure Development*, 43(1), 90–99.
3. Kubiniy N., Zavadyak R., Hudzovata L. (2021) The human factors of the national economic development: a comparative analysis of Poland and Ukraine. *Conference Proceedings Determinants Of Regional Development*, (2), 331–343. DOI: <https://doi.org/10.14595/CP/02/020>
4. Virchenko V., Virchenko V. (2022) Priorytety rozvytku innovatsiinoi diialnosti v konteksti deindustrializatsii ekonomiky Ukrainy [Priorities for the development of innovation in the context of deindustrialization of Ukraine's economy]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 38. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-10> (in Ukrainian)
5. Heiets V. (2016) Ekonomika Ukrainy: kliuchovi problemy i perspektyvy [Ukraine's economy: key problems and prospects]. *Ekonomika i prohnozuvannia – Economics and forecasting*, 1, 7–22. (in Ukrainian)
6. Kubyniy N.Yu., Pulianovych O.V., Kosovylka T.Y. (2017) Ynstytualyzatsiya ynnovatsyonnykh stratehyi: ret-rosppektyvnyi bekhgrund [Institutionalization of innovation strategies: retrospective background]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii : Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Series: Economics*, 2(50), 83–86. (in Russian)
7. Kubinii N.lu., Zavadiak R.I., Fedorovych O.A. (2008) Stratehichnyi analiz ta yoho mistse v systemi upravlin-nia [Strategic analysis and its place in the management system]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ser. Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Ser. Economy*, 26, 21–25. (in Ukrainian)
8. Kubiniy N.lu., Chekan I.V., Tizesh P.P. (2021) Sylni storony rehionu yak skladova stratehii rozvytku Zakarpat-skoj oblasti [Strengths of the region as a component of the development strategy of Zakarpattia region]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Ser. Ekonomika – Scientific Bulletin of Uzhgorod University. Ser. Economy*, 2(58), 20–25. (in Ukrainian)
9. Upravlnske rishennia, yoho rol, funktsii, vydy, typolohii. Veb-sait: *STUDIES.IN.UA* [Management decision, its role, functions, types, typologies]. Available at: <http://studies.in.ua/ru/politicheskij-menedzhment-shpargalki/1691-36-41-upravlnske-rshennya-yogo-rol-funktsii-vidi-tipologiyi.html> (in Ukrainian)
10. Chykarenko I., Mamatova T., Chykarenko O. (2020) Stratehiia rehionalnoho rozvytku na osnovi Smart-spet-sializatsii: metodolohichni zasady [Regional development strategy based on Smart specialization: methodological principles]. *Aspekty publichnoho upravlinnia – Aspects of public administration*, 8(1), 30–42. (in Ukrainian)